

No pijn in de nineties

Geachte lezers, de afgelopen tijd heb ik menig genoeglijk uurtje beleefd tijdens mijn *research* voor dit stuk. Research is een groot woord, maar het past wel in de trend van de jaren negentig om te pas en te onpas Engelse woorden te gebruiken als iets mooier voorgesteld moest worden dan het was. Hoe het ook zij, inspiratie voor dit stuk heb ik weer opgedaan door wat door oude notitieboekjes en Fitissen te bladeren. Daarbij kwamen veel herinneringen boven, die me, vreemd genoeg, minder levendig voor de geest stonden dan herinneringen uit de voorgaande jaren. Zou ik in de loop der jaren toch ietwat blasé zijn geworden? Of is het een teken van ouderdom?

Klaagde ik in mijn vorige bijdrage al over de teloorgang van de Zuidpier, in de jaren negentig ging deze onverminderd voort. Ik beperkte mij bij bezoeken aan IJmuiden steeds vaker tot het Kennemermeer. Eind 1999 bezocht ik de Zuidpier weer regelmatig, voor de vogeltrek. Niet om deze in weer en wind vanaf het puntje te bekijken, maar heerlijk comfortabel op een beeldscherm. Wat wil nu het geval? De luchtmacht-ornitholoog Luit Buurma en collega's waren bezig met een groots opgezet radaronderzoek, waarbij ze gedurende een aantal maanden metingen vanaf de Zuidpier verrichtten om de vogeltrek boven zee te kwantificeren. Dit alles om bouwstenen aan te dragen voor de destijds actuele discussie over een vliegveld in zee, die over een aantal jaar ongetwijfeld opnieuw gevoerd zal worden. Aanvaringen met vogels kunnen immers een groot gevaar voor vliegtuigen vormen. Ik raakte met de onderzoekers aan de praat en werd uitgenodigd om een kijkje te nemen in de radarpost. Fascinerend, al die abstracte radarecho's op het beeldscherm. En dan die zogenaamde doelvolgradar, Flycatcher genaamd. Door op het scherm een echo te selecteren zocht de Flycatcher dat stipje op en werd er met een camera met supervergroting een opname van gemaakt. Zo was het soms mogelijk om vogels die op 1.5 km hoogte overvlogen, op naam te brengen! Ook aan de hand van grafieken met vleugelslagfrequenties konden soorten op naam gebracht worden. Het idee dat er op rustige herfstdagen op onzichtbare hoogte massale trek plaatsvond, wekte dezelfde verbazing die me overviel bij de berichten over de eerste Apollovluchten. Gelukkig, vonden de onderzoekers het niet erg als ik weer eens langs kwam.

Ook Ruigoord ging in de jaren negentig teloor. Ondanks juridische acties in samenwerking met de inwoners van Ruigoord kon de aanleg van de Afrikahaven niet voorkomen worden. Ik heb m'n medestrijders voor het laatst gezien bij een (officieus) afscheidsfeest in het dorp. Het leek wel of bewoners en natuurbeschermers al hun opgekropte woede

over de mislukte acties omzetten in een woeste rituele dans. Na een rustig begin veranderde de kerkzaal in een krioelende en kolkende massa extatisch bewegende ledematen, opgezweept door Hans Dulfer en Bepie Noya van de ondergewaardeerde Molukse band Massada. Neen, zelfs voor deze oude hippie was dat te heavy. Ik besepte toen dat ik Ruigoord achter me moest laten én ben er sindsdien nooit meer geweest.

Het verlies van Ruigoord werd enigszins goed gemaakt door de aanleg van de Houtrakkerbeemden. Dit gebied langs de rand van de Houtrakpolder was in de beginjaren altijd goed voor steltloperij en andere beesten van slikkige gebieden. Aanvankelijk broedden er Kluten, Kleine Pleviertjes en Vissiejes. In de loop der jaren raakte het gebied steeds meer begroeid, zodat het gebied minder aantrekkelijk voor deze soorten is geworden. De laatste jaren is het wel een van de plekken waar je bijna altijd een Slechtvalk kunt zien. Vaak in de hoogspanningsmast zittend, maar met enig geluk ook jagend te zien. Te gek, dat het deze majestueuze roofvogel de laatste jaren zo voorspoedig verloopt. Ook de Havik ging het voor de wind. Profiterend van het aanbod aan (post)duiven koloniseerde deze soort de duinen en begon een waar schrikbewind. Geen enkele soort was veilig voor de klauwen van deze superroofvogel. In het oosten des lands lijkt deze soort al weer op zijn retour. Ik ben dan ook benieuwd hoe het hem de komende jaren in onze duinen zal vergaan.

Jan-van-gent, bekende gast op de Reddingsbrigade. Noordwestelijke Noordzee, juli 2003. Steve Geelhoed.

Zo was ik in de jaren negentig ook benieuwd naar de beide telposten. In mijn vorige overpeinzingen noemde ik ze al. Ik deed toen een beetje schamper, maar ik moet bekennen dat ik de posten destijds een aantal keren heb bezocht. Aangetrokken door de niet aflatende stroom leuke waarnemingen, die mij – en de oude garde met mij – aanvankelijk met enige scepsis vervulde. Vooral de zeetrekpost bezocht ik met enige regelmaat: pijlstormvogels had ik immers nog nooit gezien. Ik ging als het stormde, zodat ik niet de enige was. Soms zaten er wel vijftien man. Ongetwijfeld een aantal tachtigers, maar de meesten waren zo dik ingepakt dat ze onherkenbaar waren. En dat waren nota bene de mensen die naast me zaten! De vogels waren een ander verhaal. Hoewel ik ook naar “de boei op de horizon” keek, gebeurde het regelmatig dat er ongemerkt vogels door mijn beeld vlogen. Deze onzichtbare trek veroorzaakte geen verbazing, maar slechts wrevel. Een aantekening uit mijn notitieboekjes is illustratief: “Waarom geven ze niet duidelijker door waar iets vliegt? Voor de boei, naar links, op driekwart, bij het vage schip dat zijn toch geen aanwijzingen?” Eén keer meende ik iets bijzonders te zien. Het vloog ver weg in zogenaamde keilvlucht, dat wil zeggen met grote bogen tegen de wind in zeilend. Donker van boven, licht van onder en met lange slanke vleugels. In een opwelling riep ik “Albatros!” Direct gevolgd door de wedervraag: “Is het geen Kleine Mantel?” Ik kon niets anders doen dan aangeven waar de vogel vloog. “Het vliegt links van de boei... Bijna bij de tanker. Op de voorgrond zag ik net een groepje vogels langskomen.” Vijf minuten na het ont-nuchterende antwoord dat het inderdaad een Kleine Mantelmeeuw was, de duizendste of daaromtrent van die dag, heb ik de telpost verlaten. Het zal duidelijk zijn dat soorten als Grauwe en Noordse Pijl, Vaal Stormvogeltje en Kleinste Jager nog steeds op mijn verlanglijstje staan.

Zou onze gast-schrijver de Noordse Stormvogel wel op zijn lijstje hebben? Noordwestelijke Noordzee, juli 2003. Steve Geelhoed.

Een belangrijke ontwikkeling in de jaren negentig mag ik hier niet onvermeld laten. Eind '96 werd het Nationaal Park Zuid-Kennemerland opgericht. Een ontwikkeling, waarvan ik nog steeds niet weet of het een positieve of een negatieve is. Positief waren de integrale inventarisaties van het gebied; een keer de vegetatie en dit voorjaar voor de tweede keer de broedvogels. Positief was ook dat de resultaten van vijftig jaar broedvogels tellen in het gebied werden uitgewerkt. Tijdens een receptie, waarbij de auteurs schitterden door afwezigheid, werd een dik rapport gepresenteerd als mooi verjaardagscadeau voor het twee jaar oude NPZK. Wat het verhaal is achter de afwezigheid van de auteurs, blijft speculeren. Het is misschien de leeftijd, maar ik vind het aardig om meer te weten te komen over de verhalen achter verhalen of mensen. De interviews die in de jaren negentig in de Fitis verschenen vond ik dan ook een schot in de roos. Mooie portretten die een goed beeld gaven van de drijfveren van de geïnterviewden. Bewondering, nieuwsgierigheid en plezier, maar ook meer ideële motieven als bescherming bleken belangrijke motieven om gepassioneerd naar vogels te kijken.

De in de jaren tachtig ingezette trend om inventarisaties en tellingen volgens strikte regels uit te voeren, sloeg wat mij betreft door. Illustratief is een (bestuurs)stuk dat in 1995 in de Fitis verscheen, met de veel zeggende ondertitel "Vogelen ... een hobby met een doel". Gelukkig dachten meer VWG-ers er zo over als ik, zodat zo nu en dan geluiden klonken met als strekking dat vogels kijken in eerste instantie leuk moest zijn. Dat je er vooral plezier aan moest beleven. Voor sommigen kan dat samengaan met tellingen volgens strikte regels, voor anderen niet. Voor deze oude hippie was het moeilijk te accepteren dat je geacht werd een zinvol doel te hebben als je ging vogelen. Ach, misschien paste deze gedachte ook wel bij de tijdgeest, waarin natuurgebieden en vogelsoorten in hun bestaan bedreigd werden. De tijden van vrijheid blijheid leken definitief voorbij.

In de jaren negentig had de VWG in ieder geval een duidelijk doel, namelijk het uitbrengen van de Avifauna, zoals het boek *Vogels in het landschap van Zuid-Kennemerland en de Haarlemmermeer* in de wandelgangen bekend is geworden. Ik had er graag een steentje aan bijgedragen, maar de uitwerkavonden vielen samen met mijn klaverjasavondjes. Ook zonder mijn hulp is de Avifauna gelukkig verschenen. In de pers gekwalificeerd als een monumentaal werk, maar daarvoor hingen de hoofdstukken naar mijn smaak te veel als los zand aan elkaar. Om iets over een soort te weten te komen blijf je als lezer heen en weer bladeren. Een gemiste kans. Mocht er ooit een nieuwe avifauna verschijnen dan pleit ik voor integratie van de bestaande kennis per soort, zoals op voortreffelijke wijze is gebeurd in de avifauna van Nederland. Wat een heerlijk boek om te lezen. Begrijp me goed, ook onze regionale avifauna vind ik zeer leesbaar, maar het kan altijd beter. Net als de Fitis!